

BELÜGYMINISZTERIUM

Dr. Hellebrandt László

TÖRÖLVE Szigorúan titkos!

A minősítést megszüntette:

Dr. Hellebrandt László

Beosztása: III ny. ezr.

2004. 11. 26.

Törlés hitelül:

[Handwritten signature]
E. H.

Tárgy: A magyar-román kapcsolatok nyugati megítélése

[Handwritten signature]
7.18

FELJEGYZÉS

[Handwritten signature]

Az egyik nyugat-európai fővárosban akkreditált román nagykövetség 1988. július elején beszélgetést folytatott a fogadóország külügyminisztériumában a magyar-román viszonyról. Hosszadalmasan ecsetelte a kapcsolatok megromlásának okait, valamint az ezzel összefüggő román álláspontot. Megítélése szerint Magyarország már évek óta folytatja Románia-ellenes kampányát, amelynek során meghamisítja a történelmet, nem ismeri el a román nép vívmányait, s beavatkozik az ország belügyeibe.

Elmondta, hogy a Román Kommunista Párt Központi Bizottsága 1988. május 9-i levelében javasolta az MSZMP-nek a kapcsolatok javítását. Válasz azonban csak június közepén érkezett. Ebben a magyar fél igazolni igyekezett nacionalista és sovinszta magatartását. Röviddel azután - június 27-én - tömegdemonstrációra került sor a budapesti román nagykövetség előtt, amelynek előkészítése és lebonyolítása egyaránt bizonyítja a magyar párt- és állami szervek aktív részvételét.

A Romániában élő nemzeti kisebbségek helyzetét, valamint a településrendezési tervet Magyarországon hamis színben tüntetik fel, és ürügyül használják a két ország közötti jószomszédi viszony aláásására. Romániának nem áll szándékában jogaiktól megfosztani a nemzetiségeket és asszimilációs politikát folytatni. Ugyanakkor látni kell, hogy Románia mára már gazdasági és ipari hatalommá alakult át, s az ilyen nagyszabású változás szükségszerűen magával hoz bizonyos infrastrukturális kiigazításokat. Ezek a kiigazítások - mint például a "vadon létrejött községek" irányítható egységekké való alakítása - nem csupán Erdélyre korlátozódnak, hanem egész Romániára érvényesek.

Románia szívesen fogadná, ha folytatódna a jószomszédsgáon alapuló hagyományos kapcsolatok Magyarországgal, ezzel azonban - a magyar uszítás következtében a román nép körében kialakult elégedetlenség miatt - jelenleg nem lehet számolni. Ez vezetett a kolozsvári magyar

-2515/88.

ÁBTL - 2.7.3. - 6-7/510/1988.

6-7/510/88

főkonzulátus bezárásához, valamint az országhatár részleges lezárásához is. A román vezetés - ugyanezen ok miatt - mérlegelni fogja, van-e értelme budapesti nagykövetsége működésének.

A bonni külügyminisztérium június végén készített összeállításában egyebek között az alábbiakat állapítja meg:

A június közepe óta tartó sajtó- és határozatkampány június 27-én, egy független szervezetek által inspirált, kb. 30 ezer fős békés tüntetésben csúcspontot ért el. Bukarest erre válaszul bezáratta a kolozsvári magyar főkonzulátust. A magyar fél nyilatkozatban tiltakozott a konzuli egyezményt sértő lépés ellen, és hangsúlyozta, hogy Magyarország nem hagyja magát eltéríteni a két nép közötti barátság elmélyítésére, a két országban élő kisebbségek összekötő funkciójának erősítésére és a sokoldalú magyar-román együttműködés fejlesztésére irányuló elvi politikájától. Továbbá emlékeztetett arra, hogy a kolozsvári és a debreceni főkonzulátus megnyitására szóló 1973-as konzuli egyezmény még érvényes. A debreceni főkonzulátust Románia 1985-ben gazdasági okból bezáratta.

Grósz Károly miniszterelnök bukaresti utazása a jelenlegi helyzetben valószínűtlennek látszik. A látogatási szándék bejelentése "spontán elhatározáson" alapulhatott, s azután fogalmazták meg a feltételeket. Kevés az esélye annak is, hogy a miniszterelnöki látogatást előkészítendő KB-titkári találkozó létrejön.

A magyar vezetés nyilvánvalóan az "időre játszik" és azt reméli, hogy Bukarest katasztrofális politikája az ország növekvő elszigetelődéséhez és irányváltatásához vezet. A kapcsolatok megromlásáért kizárólag Románia hibáztatható és a felelősséget is egyedül kell viselnie. A magyar kormány a romániai magyar kisebbséggel kapcsolatos felvetéseit az emberi jogokra és az európai kultúrára való hivatkozással a nemzetközi szolidaritás szélesebb alapjaira kívánja helyezni. A Bundestag és a szövetségi kormány támogató nyilatkozatát ezért is fogadták Budapesten nagy tetszéssel.

A magyar nép érzelmeit - melyeket néhány ellenzéki csoport újólag felébresztett - a kormány megpróbálja félhivatalos keretek között tartani. Hangsúlyozza tárgyalási szándékát, elősegíti a sajtókampányt, s megtűri a román vezetés politikáját elítélő tüntetést, de a "nemzeti tónus" túlzott hangsúlyozását nem engedélyezi.

Összegezve: A magyar vezetés részéről kettős törekvés tapasztalható a június 27-i tüntetés óta: továbbra is fenn kívánja tartani a mindinkább nemzetközivé váló nyomást a román vezetésre, másrészt nyitva hagyja az utat ahhoz, hogy a román vezetés tekintélyvesztés nélkül rendezhesse a kétoldalú kapcsolatokat.

A görög-kormányban elítélik ugyan a román településrendezési tervet, de a jelenlegi helyzetben nem kívánnak állást foglalni. Úgy értékelik,

hogy a magyar vezetés számára a kapcsolatok további éleződése nem kívánatos. Megítélésük szerint a román párt vezetése nem fog radikális változtatást végrehajtani sem kül- sem pedig belpolitikájában, így a magyar felet hozza nagyon nehéz helyzetbe. Valószínűnek tartják, hogy Románia lemondja a magyar miniszterelnök látogatását.

Andreotti olasz külügyminiszter nehezen megmagyarázhatónak tartja a magyar kisebbséggel kapcsolatos román magatartást, illetve a kolozsvári főkonzulátus bezárását. A falurombolás tervét és a nemzetiségi jogok korlátozását elítéli, de nem kíván állást foglalni a diplomáciai tevékenységet korlátozó lépésekkel kapcsolatban, mivel úgy véli, hogy a román magatartás nemzetközi elítélése "egységfront" látszatát keltene, s az az európai enyhülési folyamatot akadályozó, ésszerűtlen román reakciókat vonna maga után és még inkább megterhelné a magyar-román viszonyt. Andreotti szerint az olasz álláspont kifejtésének "legpolitikusabb" színtere egy parlamenti interpellációt követő válasz lehetne. A román vezetés ezt ugyanis nem minősíthetné a belügyeibe való beavatkozásnak, mivel nem önálló kormányzati kezdeményezésként jelenne meg.

Andreotti egy esetleges parlamenti interpellációra adandó válaszában az egyetemes európai kultúra megkárosításával és az ENSZ alapokmányában, valamint a Helsinkii Záróokmányban megfogalmazott emberi jogok megsértésével vádolná Romániát.

Vezető-vatikáni-körök nem kívánnak állást foglalni a magyar-román kérdésben, mivel úgy vélik, hogy Magyarország sem szavatolja a területén élő kisebbségek jogait. Így például hátrányos megkülönböztetésben részesíti a cigányokat. Úgy értékelik, hogy Romániában tiszteletben tartják az emberi jogokat; a nemzetiségek - köztük a magyarok - kulturális és oktatási intézményekkel rendelkeznek. Kiemelik viszont, hogy a magyarok nem sajátítják el a román nyelvet, s többnyire emiatt nem végezhetnek kvalifikált munkát. A Magyarországra menekültek nem a nemzetiségi elnyomás, hanem a rossz gazdasági helyzet, az alapvető élelmiszerek hiánya miatt hagyják el Romániát. Így ők nem tekinthetők a nemzetiségi elnyomás áldozatainak, hanem "csupán" gazdasági menekülteknek.

Az osztrák tömegkommunikációs-eszközök-vezetői példa nélkülűen tartják Magyarország és Románia viszonyát, s a konfliktus elemzésére külön műsoridőt szentelnek. Tervezik, hogy magyar és román szakértőket egyaránt megszólaltatnak, s a magyar álláspont képviselőiben magyarországi "független, demokrata" csoportok vezetői és aktivistái is lehetőséget kapnának véleményük kifejtésére. Az osztrák propaganda-szervek vezetőinek többsége a magyar állásponttal szimpatizál, s egyúttal szükségesnek tartja a feszültség kialakulásának történelmi hátterét is megvizsgálni.

Kínai politikai körök semleges magatartást tanúsítanak a vitában, mivel egyik országgal sem kívánják kapcsolataikat rontani. Úgy vélik, hogy a többi szocialista országhoz hasonlóan Kína sem vállalhatja a döntőbíró szerepét e kérdésben. Külügyi körök hangsúlyozzák, hogy Ceausescu 1988. október 14-én Kínába látogat, s emiatt sem szeretnék terhelni a bilaterális kapcsolatokat főként azután, hogy a kínai vezetés ez évben egyszer már elhárította a román vezető pekingi látogatását.

A kínai vezetők tisztában vannak azzal, hogy a gazdasági és politikai reformot elutasító "feudális, sztálinista diktatúra parancsuralmi rendszere" Romániában szembenáll a mai kínai politika alapelveivel és gyakorlatával. Ugyanakkor tudják azt is, hogy noha Ceausescu nem ért egyet Peking reformpolitikájával, a külpolitikai elszigeteltségből való kilépés és a gazdasági segély reményében vállalkozik az útra.

Az Egyesült Államokban szolgálatot teljesítő egyik román diplomata szerint a román vezetésben teljes mértékben Ceausescu akarata érvényesül. A román politikai gondolkodást az "Erdélyért való aggodás" hatja át. A nemzetközi fórumokon is növekvő magyar aktivitást a területek revíziójára irányuló kísérletnek tartják, s ezért a román álláspont valószínűleg tovább merevedik a kétoldalú kapcsolatokban.

A településrendezés koncepcióját illetően a vezetés hajthatatlan. A gazdasági indokok (pl. új termőterületek nyerése) egyelőre a románok számára elfogadhatóak, bár bizonyos elégedetlenség tapasztalható a lakosság körében. A romániai nemzetiségek, de a román állampolgárok is különösen nagy figyelemmel kísérték a június 27-i budapesti tüntetést.

A román vezetés értékelése szerint a magyar befolyás jelentősen megnőtt az Egyesült Államokban, elsősorban a Kongresszusban. Ezzel összefüggésben a román külképviseletek feladatuk kapták, hogy ennek ellensúlyozására tegyék meg a szükséges intézkedéseket.

(Az információk illetékes hírszerző forrásokból származnak, illetve hiteles dokumentumokon alapulnak.)

Budapest, 1988. július 18.

Kapja:

✓1. Grósz Károly elvtárs ✓	✓11. Dr. Tatai Ilona elvtársnő ✓
✓2. Dr. Berecz János elvtárs ✓	✓12. Fejti György elvtárs ✓
✓3. Dr. Csehák Judit elvtársnő ✓	✓13. Dr. Pál Lénárd elvtárs ✓
✓4. Hámori Csaba elvtárs ✓	✓14. Dr. Szűrös Mátyás elvtárs ✓
✓5. Iványi Pál elvtárs ✓	✓15. Kótai Géza elvtárs ✓
✓6. Lukács János elvtárs ✓	✓16. Dr. Várkonyi Péter elvtárs ✓
✓7. Németh Miklós elvtárs ✓	✓17. Dr. Andics Jenő elvtárs ✓
✓8. Nyers Rezső elvtárs ✓	18. BM Táj. nytó ✓
✓9. Dr. Pozsgay Imre elvtárs ✓	
✓10. Szabó István elvtárs ✓	